

РЕШЕНИЕ

№ 6485

гр. София, 31.10.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 65 състав, в публично заседание на 11.10.2023 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Ванина Колева

при участието на секретаря Ирена Йорданова и при участието на прокурора Цветослав Вергов, като разгледа дело номер **5781** по описа за **2023** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.203 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (АПК), вр. с чл. 285, ал.1 и чл.284 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Образувано е по искова молба с вх.№ 22815 /19.06.2023 год., подадена от Т. Б. Т., ЕГН [ЕГН], от [населено място] с която предявява иск, на осн. чл.284 от ЗИНЗС, за обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 25000 лв., причинени от условията, в които е пребивавал в периода от 15.04.2017г. до 14.06.2018г. в следствия арест на Специализирания наказателен съд в [населено място], [улица], ведно със законната лихва върху тази сума от датата на подаване на исковата молба.

Ищецът твърди, че е през посочения период, в който е бил с мярка за неотклонение “задържане под стража” е бил настанен в помещение 15 кв.м. заедно с още четири задържани лица, без достатъчно дневна светлина и чист въздух и без възможност за проветрение. Дюшеците били мръсни и неудобни. Тоалетната била в помещението и не позволявала уединение, била до леглата, покрита с мухъл. В помещението липсвало топла вода, извеждан бил на баня веднъж седмично. В килията имало дървеници и хлебарки, като ищецът често се оплаквал от нахапвания. Престоят на открито бил кратък и контактите му по телефона с роднини и приятели били силно ограничени, тъй като имало един работещ телефон на мястото за престой на открито. Храната била крайно незадоволителна като количество и качество, хранел се в арестантското помещение и чиниите му били вдигани преди да е приключил. В ареста

лисвали адекватни медицински грижи. По време на престоя си в ареста ищецът страдал от зъбобол, но му била отказана медицинска помощ, поради което бил принуден да започне самолечение. Твърди, че с действията и бездействията си служителите на ответника са нарушили разпоредбите на чл. 140, ал.1, чл.149, ал. 1, чл.255 от ЗИНЗС, както и на чл.3 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) и чл. 29, ал.1 от Конституцията на Република България (КРБ) и пр. Според твърденията му, неимуществените вреди, които е понесъл се изразяват в унижение и уронване на човешкото достойнство, емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство, усещане за обида и омерзение. Ищецът ангажира писмени и гласни доказателствени средства и моли съда да уважи изцяло исковата молба. Претендира разноски.

Ответникът, Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" при МП (ГДИН), с депозиран в едномесечния срок по чл. 131 ГПК писмен отговор, оспорва предявената искова претенция като недопустима, алтернативно неоснователна. Прави възражение за изтекла давност по отношение на периода от 15.20.2017г до 22.01.2018г. Твърди, че не е установено неизпълнение на вменено от закона задължение на ответника, което да ангажира отговорността му и с което да нарушава чл. 3 от ЗИНЗС. Оспорва иска изцяло по основание и размер като неоснователен и недоказан. Излага конкретни твърдения, че спрямо ищеца липсва незаконосъобразен акт/действие/бездействие от страна на ГДИН. Счита, че не са налице предпоставките по чл. 284 ЗИНЗС, поради което моли искът да бъде отхвърлен. Ангажира писмени доказателства. Претендира юрисконсултско възнаграждение.

Представителят на Софийска градска прокуратура изразява становище за неоснователност и недоказаност на исковата претенция и моли да бъде отхвърлена.

Административен съд София - град, I отделение, L. състав, след като взе предвид твърденията в исковата молба, изразеното становище на пълномощника на ответника и това на представителя на СГП и въз основа на приетите по делото на доказателствата, намира за установено от фактическа страна следното:

Ищецът Т. Б. Т. е бил задържан в ареста на [улица]към сектор "Арести" С. при О. С. на 15.10.2017г, съгласно постановление за задържане за срок от 72 часа на прокурор от Специализираната прокуратура. Съгласно протоколно определение на Специализирания наказателен съд от 15.10.2017г. по нчд № 2940/2017г. по описа на съда по отношение на Т. била постановена постоянна мярка за неотклонение "Задържане под стража". На 14.06.2018г. е приведен в в Затвора _ С.. През исковия период от 15.10.2017г. до 14.06.2018г. ищецът е бил настанен в килия № 17 на етаж II, като в периода от 22.01.2018г. до 27.01.2018г. се е намирал в ареста в [населено място].

Според приетото по делото становище рег. № 14672 от 28.08.2023г. килиите в ареста са еднотипни, състоят се от две помещения с по два броя легла с обща площ около 16 кв. м. Оборудвани са с маса и столове, шкафчета за вещи, които са неподвижно закрепени за пода. Всяка килия разполага със санитарен възел с тоалетна и мивка с площ около 2 кв. м., отделен с параван от масивна зидария с височина около 1,20 м. Най-малко два пъти в седмицата на задържаните лица се предоставя достъп до баня за къпане и бръснене, ежедневно при поискване им се предоставя топла вода за хигиенизиране на помещенията, личен тоалет и пране. Прозорците са с армирано стъкло, отваряеми, като през летните месеци се демонтират с цел по-добро проветряване, от външната им страна има изградени и монтирани метални решетки.

Размерът на светлия отвор на прозорците е 1,13 м. на 0,9 м. Арестът е разкрит на 14.09.1994г., когато е изградена аспирационната система, която осигурява непрекъсната принудителна циркулация на въздух в килиите и общите помещения. През 2002г. са извършени строително-ремонтни дейности по отношения изграждането на санитарните възли в спалните помещения и е извършена основна профилактика на аспираторната система. На задържаните лица е предоставена възможност със собствени средства да закупуват допълнително хигиенни препарати, които се съхраняват на определени за целта места и се предоставят за ползване под контрол и наблюдение от страна на служителите на ГДИН. При поискване ежедневно на задържаните лица се предоставят необходимите препарати и пособия за хигиенизиране на помещенията, осигурени от бюджета на ГДИН, като не се води регистър, нито протоколи за персонално предоставяне на препарати.

Арестът на [улица] към сектор “Арести” при О. – С. е разположен в сграда на затвора – С.. Във вътрешния двор са разположени местата за престой на открито на задържаните лица, които са три на брой, разделени с преградна мрежа, като общата им разгърната площ е около 150 кв. м., предоставя цялостен достъп до външна среда с пряка слънчева светлина и естествен достъп и циркулация на свеж въздух. В помещенията за престой на открито са монтирани лост и успоредка за поддържане на физическа активност. При желание задържаните лица ежедневно ползват правото си на престой на открито, като не са събирани повече от 12 души на едно място. В становище рег. № 13154 от 01.08.2023г. е посочено, че на мястото за престой на открито са монтирани два броя телефонни апарати, като на всеки арестантски етаж също има поставен телефонен апарат, който при нужда да бъде ползван от задържаните лица извън времето за престой на открито, като времето за разговори е от 8:30ч. до 12:00 часа и от 13:00 ч. до 17:00 часа, по изключение и от 17:00 часа до 17:45 часа.

Според становището на ответника, редовно се е осъществявала обработка на всички помещения, прилежащи към ареста с пестициди от “Килъри” ООД, с което е имало сключен договор за профилактична обработка. При подаване на сигнали са били извършвани и извънредни обработки.

От ответника са представени като доказателства, приети по делото, заверени преписи на шест протокола за извършване на ДДД обработка; писмо рег. № 14603/25.08.32023г. по описа на О. – С. с приложен сертификат за контрол, издаден при посещение на Столична РЗИ на 13.09.2018г. в ареста на [улица], според който контролираният параметър осветеност съответства на изискванията на Наредба № 49 обн. ДВ бр. 7/1976г. с приложен протокол № 182174-3-10702/13.09.2018г. от контрол в килия № 7, етаж I и килия № 13, етаж II. Приложени са и преписи от искания за отпускане на материални ценности - почистващи препарати, санитарни материали и др.

В становище рег. № 13154 от 01.08.2023г. е посочено, че ищецът редовно е купувал тютюневи изделия и е бил настанен в килия за пушачи, като не е изявил желание да бъде преместен в такава за непушачи.

Съгласно заповед №Л-4102/06.10.2016г. на главния директор на ГДИН на всяко задържано лице при постъпване в ареста се полагат дюшек, две одеяла, два чаршафа, възглавница и калъфка, като задържаните могат да ползват собствено постелъчно бельо, като не се допуска внасянето на собствен дюшек. След преглед от медицинско лице и установяване на здравословен проблем, по предписание на лекаря се допуска

ортопедично средство – топ матрац, възглавница.

В арестите не се организират социални и обучителни мероприятия, за да не общуват участниците в О. помежду си и тъй като в ареста, за разлика от затворите, няма назначени инспектори, които да отговарят за социалните дейности.

Храната в ареста се доставя три пъти дневно от затвора – [населено място]. Задържаните лица могат чрез администрацията на ареста за собствена сметка да закупуват допълнително хранителни продукти и разрешени вещи за лично ползване от лавката.

Приложени са и декларации от ищеца от 21.01.2018г. и 14.06.2018г.; месечни графици за къпане, бръснене на задържаните лица в ареста в исковия период; таблици за състава на дневната дажба и полагаемите се хранителни продукти на един лишен от свобода – възрастен; препис от арестантското досие на ищеца; препис от амбулаторната книга, относима за исковия период .

Според представената медицинска справка рег. № 12511 от 20.07.2023г., изготвена от директора на МЦ към О. – С. относно ищеца Т. Б. Т., първоначално е прегледан на 16.10.2017г., като не са констатирани и споделени оплаквания. На 31.01.2018г. е прегледан в МЦ с оплакване от сърцебиене. По повод здравословния проблем са регистрирани още пет прегледа. Назначена е терапия. На 18.04.2018г. е изведен за консултация в Специализирана болница за активно лечение на лишени от свобода - С.. Всички останали записи в журнала са относно получаване на различни медикаменти и витамини отвън. На 21.11.2017г. ищецът е поискал да бъде записан за преглед при стоматолог. Такъв не е осъществен. На 30.01.2018г. наблюдаващият прокурор не е уважил искане на защитата за извеждане на външен стоматолог поради липса на достатъчно основания.

По искане на ищцата са разпитани двама свидетели. Според показанията на свидетеля К. Г. Н., пребивавал в една килия с ищеца през голяма част от исковия период, в килията са били пет човека. Килията била разделена на две с преградна стена по среда, общо с всичко включено, тоалетна мивка, маса, легла и т.н. била около 12 кв. м. – три на четири крачки. Прозорците били с размери метър на метър, неотваряеми, затъмнени, матирани, на два реда, с решетки и не позволявали пряк достъп на свеж въздух и естествена светлина. Осветлението било с лампи. П. дрехите си вътре в кофа, на ръка, тзатопляли водата на радиатора и ги сушили в килията, като се редували. Дюшеците били стари, неудобни и мръсни. Санитарният възел бил открит, със стена 60-80 см, не бил отделен, нямал врата и преграда, не осигурявал уединение, нямало изградена климатична и вентилационна система. Тоалетната била клекало, без тоалетна чиния, била разположена на около 60-80 см от масата за хранене и по – близо до две от леглата. В килиите имало хлебарки и дървеници и не се взимали мерки за обезпаразитяване. Не позволявали на задържаните да внесат препарати, с които да се борят срещу тях. Попадали насекоми в храната, в леглата. В спалните помещения задържаните поддържали хигиена, доколкото било възможно, но не били предоставяли материали за поддържане на чистотата в килията.

Нямало график за баня – извеждани били за баня един или два пъти в седмицата, понякога в банята нямало топла вода. Банята била мръсна. Престоят на открито бил веднъж дневно по около 40 минути, в които били включени и разговорите по телефона. Били извеждани около 10-12 човека на около 30 кв.м. Имало две телефонни кабинки, едната от които винаги била развалена. Не се организирани социални мероприятия.

Храната била давана три пъти на ден, но била лошо качество. Хранели се в килията, на една маса с две столчета, на смени. Често били наводнявани, имало влага и мухъл. Според свидетеля, ищецът имал здравословни оплаквания – боляло го зъб. Лекарят често отсъствал и давал само две-три лекарства, а който искал друго, след одобрение можело да се вкара отвън.

По време на престоя му в ареста на ищеца Т. му се родило дете. Той преживял тежко, че не може да присъства. Всички били депресирани от условията в ареста.

Според показанията на свидетеля И. Н. К., познат на ищеца, с когото са се чували, когато Т. Б. Т. е бил в ареста и са се виждали редовно след излизането му. С течение на времето на ищеца в ареста му ставало по – тежко. Чувствал се унижен от условията. Споделял му, че са много лоши - мухъл, тоалетна в средата на стаята, където се храниш, спиш. Т. се чувствал зле, било му мъчно и трудно, когато се родил синът му. След освобождаването му бил различен, вече не бил усмихнат, щастлив и шеговит, а сърдит, начумерен, изнервен, смачкан. Свидетелят е изпращал храна на ищеца всеки път по родителите му, защото храната там била ужасна. Т. имал проблем със зъбите, не го пускали да отиде на зъболекар, поради което свидетелят му носел болкоуспокояващи прахчета. След излизането ищецът бил отслабнал с около 15 кг.

При така установената фактическа обстановка съдът намира от правна страна следното:

Искът за присъждане на обезщетение е предявен от процесуално легитимирано лице, което твърди, че в периода на престой в следствения арест на Специализирания наказателен съд в [населено място], [улица] периода от 15.04.2017г. до 14.06.2018г. е претърпял неимуществени вреди в резултат на незаконосъобразно бездействие на длъжностни лица от администрацията на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” – юридическо лице към Министерството на правосъдието с териториални структури, включващи затворите и областните служби „Изпълнение на наказанията” – чл. 12, ал. 3 ЗИНЗС.

Искът е предявен срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ - юридическо лице, осъществяващо прякото ръководство и контрол върху дейността на местата за лишаване от свобода, с териториални служби, каквито са затворите и областните служби „Изпълнение на наказанията“ - надлежен ответник по чл.205 от АПК, вр. с чл.285, ал.1 от ЗИНЗС

Искът е с правно основание чл.284, ал.1 ЗИНЗС – претендира се обезщетение за вреди, причинени на задържан под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС. На основание чл. 203, ал. 1 (ДВ, бр. 13 от 2017 г.) от Глава единадесета на АПК, исковете за обезщетения за вреди, причинени на граждани или юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица се разглеждат по реда на тази глава. Съгласно чл. 203, ал. 2 (ДВ, бр. 13 от 2017 г.) от АПК, за неуредените въпроси за имуществената отговорност се прилагат разпоредбите на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) или на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража. Според чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС, съгласно който осъдените и задържаните под стража не могат да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение, като в ал. 2 на същия член е посочено, че за изтезания,

жестоко, нечовешко или унижително отношение се смятат и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

За да бъде приета основателност на иска за вреди с правно основание чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС, следва кумулативно да бъдат доказани: акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от ЗИНЗС и настъпила, в резултат на нарушението неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС, оборима презумпция. Следователно отговорността на държавата се ангажира при доказано подлагане на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение (чл. 3, ал. 1), както при поставянето на лицата в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода" или "задържането под стража", изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност (чл. 3, ал. 2).

В случая се претендира обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 25000 лв., причинени в резултат на незаконосъобразни фактически действия и бездействия на администрацията на следствения арест на Специализирания наказателен съд в [населено място], [улица], изразяващи се в поставянето на ищеца в условията, в които е пребивавал от 15.04.2017г. до 14.06.2018г. - недостатъчна жилищна площ, оскъдно осветление, липса на свеж въздух, липса на уединение и санитарни условия, неефективен престой на открито, храна с лошо качество, неказване на медицинска помощ.

Съгласно чл. 20 от ППЗИНЗС, за всеки затвор се определя максималният брой лишени от свобода, които могат да бъдат настанени, съгласно разполагаемата жилищна площ, а в спалните помещения се осигурява пряк достъп на дневна светлина и възможност

за естествено проветряване. Количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване се определят в зависимост от изискванията на съответните стандарти за обществени сгради. На лишените от свобода се осигурява постоянен достъп до санитарен възел и течаща вода. В заведенията от закрит тип и арестите в затворите ползването на санитарен възел и течаща вода се осъществява в спалните помещения.

В чл. 21 от ППЗИНЗС (Доп. - ДВ, бр. 14 от 2017 г.), е посочено, че спалните помещения се обзавеждат с отделни легла за настанените лица, снабдени със спални принадлежности, шкафчета за лични вещи, маса, столове, осветителни и отоплителни тела, като се осигуряват условия за пряк достъп на дневна светлина и възможност за проветряване, а лишените от свобода са длъжни да спазват реда и хигиената в спалните помещения. За всяко спално помещение съответният инспектор по социални дейности и възпитателна работа определя отговорник, който изготвя месечен график за дежурства и следи за поддържането на реда и хигиената) (Нова - ДВ, бр. 14 от 2017 г.). В алинея шеста, (Нова - ДВ, бр. 14 от 2017 г.) е предвидено, че на лишените от свобода се създават условия за къпане не по-малко от два пъти седмично и за изпиране на дрехите, спалното и личното бельо. От своя страна, в чл. 25 от ППЗИНЗС е посочено, че основанията за настаняване в местата за лишаване от свобода са приведени в изпълнение по съответния ред съдебни актове с наложено наказание лишаване от свобода или за вземане на мярка за неотклонение задържане под стража по реда на Наказателно-процесуалния кодекс. Същите се съпровождат с информация за датата и обстоятелствата при задържането на лицето, както и със справка за съдимост. В съответствие с алинея втора, (Доп. - ДВ, бр. 14 от 2017 г.), престоят на открито се провежда под надзора на служители от надзорно-охранителния състав на специално определени места в затвора, поправителния дом или затворническото общежитие, като по възможност същите предлагат защита при лошо време. По време на престоя на открито администрацията на затвора осигурява подходящи условия - съоръжения, екипировка и организирани дейности, насърчаващи поддържането на добро физическо здраве. На лишените от свобода по време на престой на открито се разрешава да се обединяват за участието им във физически упражнения или спортни игри.

В случая следва да се приложат установените за защита на правото по чл. 3 ЕКПЧ стандарти, установени от Европейския съд по правата на човека. Постановено е пилотното решение на ЕСПЧ по делото Н. и др. с/у България, в което Европейският съд е дал генерални мерки за преодоляване на проблемите на условията в затворите, нарушаващи

забраната по чл. 3 ЕКПЧ. В решението Н. ясно се сочи по какъв начин следва да се прилага българският закон, предоставящ компенсаторно средство, понастоящем част седма от ЗИНЗС, за да може да изпълни изискването за ефективно вътрешноправно компенсаторно средство за защита от нарушаване на чл. 3.

От събраните в хода на производството писмени справки от ответника и показанията на свидетеля Н. се установява, че през исковия период Т. Б. Т. е пребивавал в килия № 17 на етаж II, която се състояла от две помещения с по два броя легла с обща площ около 16 кв. м. Оборудвани са с маса и столове, шкафчета за вещи, неподвижно закрепени за пода. В тази площ се включва обзавеждането и санираният възел, който бил около 2 кв.м.

В чл.43, ал.4 от ЗИНЗС е предвидено, че минималната жилищна **площ** в спалното помещение за всеки лишен от свобода не може да е по-малка от 4 кв. м. Съгласно § 231 от пилотното решение по делото Н. и други срещу България от 27.01.2015 г. за условията в българските затвори, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе само по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКПЧОС, Конвенцията).

Събраните в тази връзка доказателства са частично противоречиви. Помещението според показанията на свидетеля Н. е било предназначено и в него са пребивавали пет задържани лица. Според представената от ответника справка в исковия период в помещението са били настанени четири лица. В случай, че са настанени четири лица площта на всяко лице с обзавеждането без санитарния възел е 3,5 кв.м., а при пет задържани лица – 2,8 кв.м., като в тази площ се включва и обзавеждането – маса, столове, шкафчета и легла. И в двата случая обаче площта е под 4 кв.м. на човек

Относно пренаселеността на помещението, в публикувания на интернет страницата на омбудсмана на Република България Доклад на Националния превантивен механизъм (Н.) за проверки в Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“; затвор в [населено място], общежитията „К.“ и „К.“, арестите на [улица]и ул. „М-р В.“ за исковия период е посочено, че още през 2012г. Н. е установил пренаселеност и е прогнозирайл трайна тенденция, която се потвърждава. В арест „М-р В.“ при капацитет 80 лица са били настанени 87 лица.

ЕСПЧ обръща внимание, че в оценката на наличното пространство трябва да се вземе предвид пространството, заемано от мебели и обзавеждане в килията. Следователно при наличие на обзавеждане – легла, маса, стол, шкафчета и санитарен възел, не може да се приеме, че е достигнат желаният стандарт от 4 кв.м. Установява се от събраните

доказателства, че ищецът е имал на разположение по-малко от 3 кв.м. жилищна площ. Следователно може да се приеме, че е налице пренаселеност, която сама по себе си да води до нарушение на чл.3 от Конвенцията.

От друга страна, дори в периодите, в които капацитетът на арестните помещения не е бил запълнен изцяло, както ЕСПЧ отбелязва в §234 от решението по делото Н. и др. срещу България, освен размерът на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. По този начин, дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление.

Член 43, ал.4 от ЗИНЗС гласи, че количеството дневна **светлина**, степента на изкуственото осветление, отопление и **проветряване**, достъпът до санитарни възли и течаща вода, както и минимумът обзавеждане на спалните помещения, се определят с правилника за прилагане на закона. Член 20, ал. 2 гласи, че в спалните помещения следва да се осигури пряк достъп на дневна светлина и проветряване и че количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване се определят в зависимост от изискванията на съответните стандарти за обществени сгради.

В случая се установява, че прозорците са били матирани, армирани, с решетки. Налице е противоречие между справка от ответника и свидетелските показания относно това дали са били отваряеми, като според свидетеля са се отваряли малко и въздухът не е влизал директно в помещението, което е възпрепятствало достъпа на свеж въздух. В справка се твърди, че през летните месеци прозорците се демонтират, но не се установява какъв е бил този период в конкретното помещение през исковия период. Относно дневната светлина. от ответника е представеният сертификат за контрол, издаден при посещение на Столична РЗИ на 13.09.2018г. в ареста на [улица], според който контролираният параметър осветеност съответства на изискванията на Наредба № 49 обн. ДВ бр. 7/1976г. , видно от приложения протокол № 182174-3-10702/13.09.2018г. се отнася за килия № 7, етаж I и килия № 13, етаж II, в които ищецът не е пребивавал.

Установено е, че ищецът е имал възможност всеки ден за **престой на открито**. В чл.86, ал.1, т.1 от ЗИНЗС е регламентирано правото на лишените от свобода на престой на открито не по-малко от един час на

ден. Задължение на затворническата администрация е да го осигури. По делото не се спори, а и от събраните доказателства се установява, че всеки ден в светлата част на денонощието ищецът е имала възможност за престой на открито, който съгласно представените становища и свидетелските показания се е осъществявал на открито помещение с площ около 50 кв.м. (били оградени три помещения на площ около 150 кв.м.), в което се извеждали не повече от 12 човека едновременно, което ограничава възможността за движение. Според свидетеля е продължавал около 40 минути.

Според насоките дадени от ЕСПЧ, местата за престой на открито трябва да бъдат достатъчно просторни и по възможност да предлагат защита при лошо време. Наличието и продължителността на упражнения на открито, както и условията, в които лишените от свобода могат да ги правят са сред основните елементи, свързани с оценката на условията на задържане чрез позоваване на чл. 3 от Конвенцията. Стандартите за лишаване от свобода, определени от Комисията против изтезанията (КПИ), на които се позовава и ЕСПЧ в своите решения, посочват конкретно такива упражнения и ги смятат за основен гарант на благополучието на затворниците и че на всички тях, без изключение, се позволява най-малко един час упражнения на открито, за предпочитане като част от по-широка програма на дейности извън килията. Тези стандарти също казват, че за упражненията на открито трябва да бъде осигурено достатъчно пространство и, когато е възможно, да предоставят подслон при студено време.

От представеното становище и свидетелските показания се установява, че всяко арестно помещение разполага със собствен **санитарен възел** с непрекъснат достъп до течаща вода, с чешма, мивка и тоалетна – клекало. Санитарният възел е отделен от останалата част на килията, посредством масивна преградна стена с височина около 1,20 м., според представената справка Следователно, достъпът до санитарен възел и баня не е ограничен в светлата част на деня и за належащите си нужди през нощта задържаните лица могат да ползват санитарното помещение в спалното помещение, което е обособено и снабдено с постоянно течаща студена вода. Следователно, администрацията на ареста е осигурила на задържаните лица постоянен достъп до санитарен възел със студена вода, както и възможност за поддържане на личната хигиена. Параграф 249 от Решението по делото Н. и др. срещу България, сочи, че достъпът до правилно оборудвани и хигиенични санитарни помещения е от изключително значение за запазване на чувството на затворниците за лично достойнство.

От друга страна обаче, в параграф 241 от същото решение е посочено, че: “Що се отнася по-специално до достъпа до тоалетни, тоалетни чинии, поставени в ъгъла на килията и лишени от каквото и да било

отделяне от жилищната площ или отделена от една преграда с височина от един метър или метър и половина е не само неприятно от хигиенна гледна точка, но и лишава задържаните от възможността за използване на тоалетната в каквото и да било уединение, защото той или тя остава постоянно видим за другите лишени от свобода, седящи на леглата, а също и за надзирателите на затвора, гледащи през шпионката.” В случая събраните доказателства са непротиворечиви, че санитарният възел не е отделен с плътна стена и врата от помещението и следователно не позволява уединение. Следователно, с оглед цитираното тълкуване дадено от ЕСПЧ и липсата на уединение, което засяга достойнството в значителна степен, е налице нарушение на чл.3 от Конвенцията.

Следва да се отбележи, че относно хигиената няма доказателства, че на задържаните лица да са раздавани почистващи препарати и средства, за да може да се поддържа нормална хигиена в помещенията. Като доказателство от ответника е представено искане за отпускане на материални ценности, но не може да се установи кога и на кого са раздадени. Следователно, не може да се приеме, че е осигурен достъп до хигиенични санитарни помещения, с оглед насоките в цитираната практика на ЕСПЧ.

Относно ефекта на борбата с инсекти, в § 243 от пилотното решение по делото Н. и др. срещу България от 27.01.2015 г. за условията в българските затвори се споменава, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем, чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна. От представените протоколи се установява, че се пръска редовно срещу дървеници, но според свидетелските показания през исковия период помещението, в което е пребивавал ищецът не е било третирано. Каквито и мерки за борба с инсектите да се провеждат обаче, ако не се поддържа нормална лична хигиена и хигиена на помещенията, каквото задължение имат самите лишени от свобода, борбата не би била успешна. В случая е установено неизпълнение на законови задължения – неосигуряване на благоприятни и хигиенични условия.

От събраните доказателства се установява, че ищецът е имал здравословни проблеми., за които му е предписана терапия и е изведен на преглед. От представената медицинска справка и арестантското му досие се установява, че на 30.01.018г. наблюдаващият прокурор не е уважил искане на защитата за извеждане на външен стоматолог поради липса на достатъчно основание, поради което съдът счита, че от събраните доказателства не се установява, че относно медицинското обслужване на ищеца в исковия период са налице незаконосъобразни

действия от страна на служители на ответника.

Недоказани останаха и твърденията за лошото качество на храната. От събраните писмени и гласни доказателства се установява, че храна се е осигурявала сутрин, обед и вечер, както и че количеството ѝ е било достатъчно. Приложени са таблици за състава на дневната дажба и полагаемите се хранителни продукти на един лишен от свобода, както и писмени доказателства, че храна му е била внасяна отвън и е закупувал храна и напитки от лавката.

Въпреки това, при съвкупна преценка на всички установени факти – по-малко от 4 кв.м. жилищна площ на разположение, липсата на пряка слънчева светлина и възможност за проветрение, липсата на уединение в санитарното помещение в килията, следва извод, че в случая е налице "нечовешко" и "унизително" отношение, което превишава целите на изтърпяване на наказанието. В случая неудобствата и страданията, с които е съпроводено задържането на Т. Б. Т. надминават необходимото за изпълнението му. В решенията си ЕСПЧ подчертава, че приложението на чл. 3 от Конвенцията изисква засягането да води до унижение, което надминава това, което обикновено съпътства наказанието лишаване от свобода. Държавата следва да гарантира, че лицето е задържано при условия, които са съвместими с човешкото му достойнство, че начинът и методът на изпълнение на тази мярка не го подлагат на мъки или изпитания, надхвърлящи неизбежното страдание, свързано със задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, неговото добро здравословно състояние е съответно обезпечено. При извършване преценка на условията на задържането, следва да се вземат предвид кумулативните последици на тези условия и срока на задържането (чл.284, ал.2 ЗИНЗС).

В този смисъл е и публикувания на интернет страницата на омбудсмана на Република България Доклад за 2018г. на Националния превантивен механизъм за извършени проверки в Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“; Затворът в [населено място] и арестите на [улица]и ул. "М-р В.", в който е посочено, че Н. установява масово и системно изтезание, жестоко, нечовешко или унижително отношение и липса на ефективни административни мерки, изисквани от чл. 2, т. 1 от Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне и наказание от страна на българските власти имащи ангажменти и правомощия в местата за лишаване от свобода относно масови и системни изтезания, жестоко, нечовешко или унижително отношение, осъществявани в арестите на [улица]и ул. „М-р В.“ в периода от 29.06.2017 г. до 22.06.2018 г. и препоръчва на министъра на правосъдието да изпълни задълженията си по чл. 2 от Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне и наказание.

Въз основа на нормите на международното право, обвързващо Република България, неговото тълкуване от ЕСПЧ, както и закрепените в Конституцията и ЗИНЗС принципни положения за забрана на всяко причиняване на физическо страдание или унижаване на човешкото достойнство на лицата, чиято свобода е ограничена, с факта на пребиваване в място за лишаване от свобода, неотговарящо на посочените принципни положения и стандарти, е налице първата предпоставка на отговорността по чл. 1, ал.1 от ЗОДОВ.

Съдът е длъжен да съобрази ефекта от тези условия върху ищеца, но от друга страна и периода, в който е пребивавал при тези условия – почти осем месеца. ЕСПЧ в своята практика дава израз на разбирането за „нечовешко“ и „унизително“ отношение, определяйки едно отношение като „нечовешко“ когато, *inter alia*, то е умишлено, прилагано е в продължение на часове и е причинило или фактическа телесна повреда, или силно физическо и психическо страдание. Той счита едно отношение за „унизително“, когато то е било такова, че е предизвикало в жертвите усещания за страх, страдание и малоценност, които могат да ги унижат и обидят (решение К. срещу Полша 30210/96, § 92). Въпросът дали целта на отношението е била да унижи или обиди жертвата е още един фактор, който следва да се вземе предвид, но липсата на каквато и да е цел не може убедително да изключи нарушение на Член 3 (реш. по дело 28524/95, § 74; по дело 47095/99, § 101). Тези стандарти следва да бъдат приложени спрямо ищеца. Решенията на ЕСПЧ, например пилотното решение по делото Н. и др. срещу България, без изключение сочат, че независимо от продължителността на престоя на лишените от свобода или задържани лица при посочените по-горе условия, са поставени при нечовешки и унижителни условия по смисъла на чл. 3 ЕКПЧ. Без значение е периодът от време, през който лицата са ги търпели - той има значение само за определяне на размера на обезщетението. Ирелевантно също така е и обстоятелството, че ищецът не е бил поставен в по-неблагоприятни условия от останалите затворници, т. е. и други лишени от свобода са търпели същите условия. Наличието на нарушение на основно право сочи на понасяне на неимуществени вреди - накърняване на човешкото достойнство, дискомфорт, унижение.

Неоснователни са доводите на ответната страна за недоказаност на претърпените от ищеца неимуществени вреди. Според показанията на свидетелите, ищецът се е чувствал зле, подтиснат и депресиран от условията, в които е бил поставен. Действително условията в ареста нямат отношение към факта, че е пропуснал раждането на сина си, тъй като е бил задържан. От друга страна обаче, въз основа на събраните по делото доказателства, при приложението на чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС, неимуществените вреди се предполагат до доказване на противното.

След като е доказано нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС, по силата на чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС е налице и втората предпоставка за ангажиране отговорността на ответника, а именно настъпването на неимуществени вреди.

Между незаконосъобразното бездействие/действие и вредите има пряка и непосредствена причинна връзка.

От установеното по делото неизпълнение не следва автоматично обезщетяване на причинените неимуществени вреди в парично изражение, възприето за дължимо от този, чиито права са нарушени, съобразно неговото лично, субективно усещане. Естеството и характерът на причиненото страдание съдът следва да прецени не само от страна на субективното възприятие и усещане на пострадалия за причинена вреда, но и с конкретните факти, от които тя произтича и най-вече обезщетението следва да е съобразено с общите схващания за справедливост, съобразени от съда при приложението на чл. 52 от Закона за задълженията и договорите. При отчитане на интензитета на негативните преживявания, продължителността от около 238 дни за исковия период (без пет дни, в които е бил в ареста в [населено място] по делегация), при съобразяване на стандарта на живот в страната и решения на ЕСПЧ, съдът счита, че обезщетението следва да бъде определено в размер от 2000 лева за целия исков период. За разликата до пълния предявен размер от 25 000 лв. искът следва да се отхвърли. Обезщетението съответства и на обезщетенията, които се присъждат от Съда по правата на човека по аналогични случаи, както и отговора на изискването според практиката по чл. 3 от ЕСПЧ, според която държавите следва да гарантират, че лицето е задържано при условия, които са съвместими с човешкото му достойнство, че начинът и методът на изпълнение на тази мярка не го подлагат на мъки или изпитания, надхвърлящи неизбежното страдание, свързано със задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, неговото добро здравословно състояние е съответно обезпечено. При преценяване на условията на задържането, следва да се вземат предвид кумулативните последици на тези условия и срока на задържане.

С оглед основателността на главния иска, следва да се присъди и мораторната лихва върху тази сума. В т. 4 от диспозитива на Тълкувателно решение № 3/22.04.2005 г. на ОСГК на ВКС е посочено, че "при незаконни актове на администрацията началният момент на забавата и съответно на дължимостта на законната лихва върху сумата на обезщетението, както и началният момент на погасителната давност за предявяване на иска за неговото заплащане е влизане в сила на решението, с което се отменят унищожаваните административни актове, а при нищожните - това е моментът на тяхното издаване, а за незаконни

действия или бездействия на административните органи - от момента на преустановяването им". В случая е доказано незаконосъобразно бездействие от страна на служителите на ответниците за исковия период: от 15.04.2017г. до 14.06.2018г. Тези бездействия са прекратени на 14.06.2018 г. Лихва за забава в случая следва да се присъди върху дължимото обезщетение, така както е претендирана от ищеца, за периода от датата на подаване на исковата молба – 19.06.2023г., тъй като съдът не може да се произнесе по непредявена претенция (за периода от 15.06.2018 г. до 19.06.2023 г).

Относно направеното с отговора на исковата молба възражение за изтекла давност за периода от 15.10.2017 до 22.01.2018г., когато ищецът е бил приведен по делегация в ареста в [населено място] за извършване на процесуално-следствени действия по ДП № 301/2012 на РП – Р., съдът съобрази следното: Съгласно чл. 110 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД), давността за предявяване на иск по чл. 284, ал. 1 ЗИНЗС, с оглед липсата на специална разпоредба в самия закон е пет години. С т. 4 на Тълкувателно Решение № 3 от 22.04.2004 г. по Тълкувателно дело № 3/2004 г. на ОСГК на ВКС е прието, че началният момент на погасителната давност при исковите за обезщетение от причинени вреди от незаконни действия, респективно бездействия на административния орган е този на преустановяването им. По закон давността не се прилага служебно, поради което длъжникът трябва да възрази и да заяви изрично пред съответния орган, че задължението му е погасено по давност. В конкретния случай, незаконосъобразните действия са преустановени на 14.06.2018г., когато ищецът е преместен в затвора в [населено място]. В случая не може да се приеме, че незаконосъобразните действия са преустановени на 22.01.2018г., доколкото от събраните доказателства се установява, че ищецът е бил приведен по делегация за пет дни за извършване на процесуално-следствени действия в [населено място], след което е върнат в същото помещения, в което е бил на същото основание и не е налице преместване. Да се приеме обратното би означавало да се прекъсва давността за всяко излизане на ищеца извън помещението и ареста, което противоречи и дадено от ЕСПЧ тълкуване в което се критикува твърде формалистичният подход на българските съдилища да указват на лишените от свобода да разделят исковите си. В този смисъл е и съдебната практика, която не отчита всяко излизане от ареста/ мястото за лишаване от свобода (за лечение или участие в съдебни заседания например) като отделен иск.

При този изход на правния спор, своевременно направено искане и доказани разноски по списък по чл. 80 ГПК, на ищеца се дължат разноски в размер общо на 350 лева, от които 10 лева държавна такса и адвокатско възнаграждение в размер от 316 лева, съобразно уважената

част от иска, на основание чл. 286, ал. 3 от ЗИНЗС.

На ответника не се дължи юрисконсултско възнаграждение, на основание чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС, предвид частичното уважаване на иска.

Водим от горното и на основание чл. 203, ал. 2 от АПК във връзка с § 1 от ДР на ЗОДОВ и чл. 235 от ГПК, и във връзка с чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС, съдът

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" [населено място] да заплати на Т. Б. Т., ЕГН [ЕГН], от [населено място] по иск, на осн. чл.284 от ЗИНЗС, обезщетение в размер на 2000 (две хиляди) лв., за претърпени неимуществени вреди причинени от условията, в които е пребивавал в периода от 15.04.2017г. до 14.06.2018г. в следствения арест на Специализирания наказателен съд в [населено място], [улица], ведно със законната лихва върху тази сума от датата на подаване на исковата молба 19.06.2023г. до окончателното ѝ изплащане и ОТХВЪРЛЯ иска за горницата над тази сума до пълния предявен размер от 25 000 лв.

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" [населено място] да заплати на Т. Б. Т., ЕГН [ЕГН], разноски по делото в размер на 350,40 лв. (триста и петдесет лева и четиридесет стотинки).

Решението може да се обжалва с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София-град в 14 дневен срок от съобщението до страните, че е изготвено.

СЪДИЯ: